

Ansvar, roller og myndighet i båtvraksaker

Innhold

1	Utfordringer.....	2
2	Båtvrak og juss.....	3
1.1	Generelt om forurensningsloven	3
1.2	Kommunens ulike roller	3
1.2.1	Kommunen som forurensningsmyndighet (Miljø og landbruk)	3
1.2.2	Kommunen som ansvarlig for akutt beredskap (Brann/IUA)	4
1.2.3	Kommunen som ansvarlig for sikkerhet på sjø (Borg Havn)	4
1.2.4	Kommunen som grunneier (Bygg og eiendom)	4
1.2.5	Kommunens skjærgårdstjeneste (Park)	5
1.3	Kystverkets rolle	5
1.4	Statsforvalterens rolle	5
1.5	Miljødirektoratets rolle	5
2	Håndtering av båtvraksaker	5
2.1	Vurdering av om båten omfattes av bestemmelsene i forurensningsloven	5
2.2	Forurensningsmyndighetenes virkemidler	6
2.2.1	Forebyggende tiltak	6
2.2.2	Pålegge den ansvarlige å gjennomføre tiltak.....	6
2.2.3.	Gi tvangsmulkt.....	7
2.2.4	Rydde for den ansvarliges regning.....	7
3	Håndtering av båtvrak i Fredrikstad.....	8

1 utfordringer

Fredrikstads flotte skjærgård og elvene som renner gjennom byområdene legger grunnlag for et yrende båtliv.

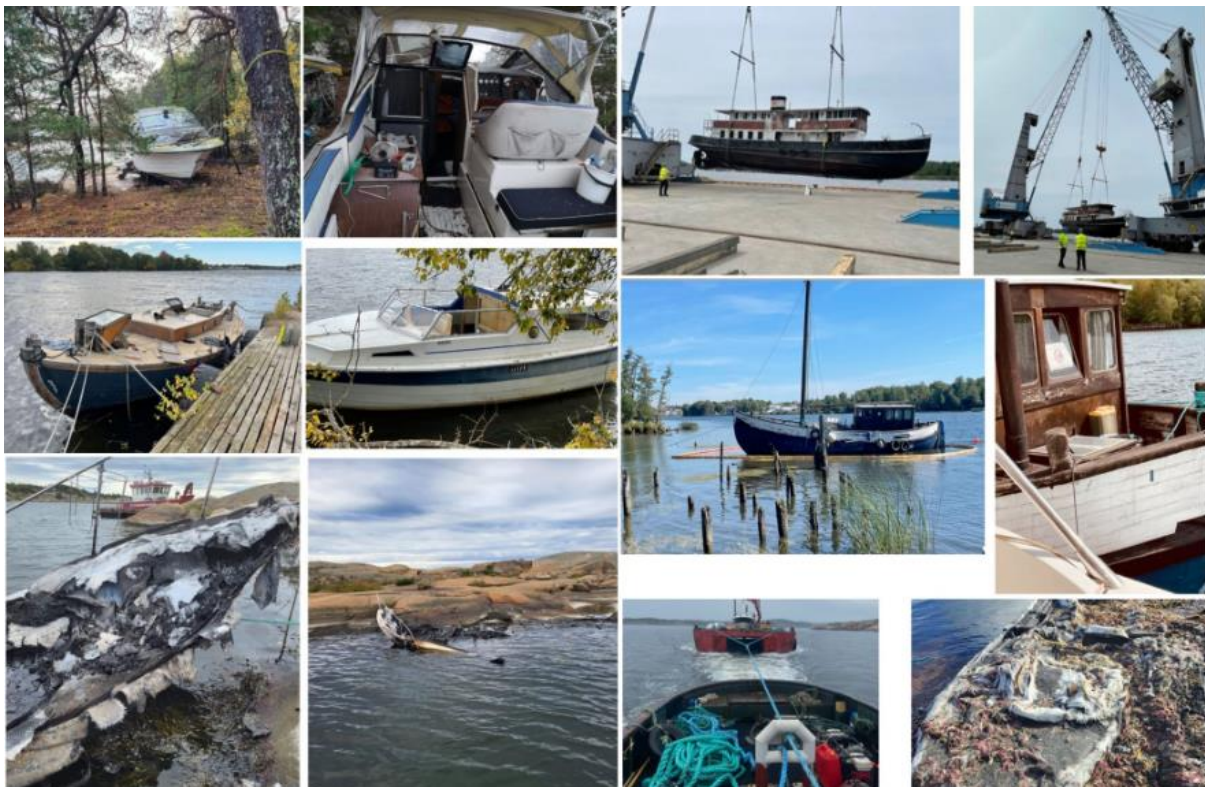
Det finnes et stort antall båter i dårlig forfatning i Fredriksstad, elvene er stort sett isfrie og det er lett å finne et sted å fortøye, og det milde klimaet gjør at det er flere som bor deler/hele året i båt.

Det finnes i dag noen ordninger for kassering av båter.

- Mindre fritidsbåter: båter under 4.75 meter (15 fot) og uten innendørs motor gis 1000 i vrakpant ved levering til mottak
- Større fritidsbåter: båter opp til 3 tonn og inntil 15 meter (49,5 fot) skroglengde dekkes i sin helhet (hentes av Kambo Marina gjennom Lekterprosjektet).

Fritidsbåter over 3 tonn eller 15 meter skroglengde omfattes ikke av tilskuddsordningene, og det er disse båtene som gir de største utfordringene for kommunene. Det er ikke krav til registrering av fritidsbåter, og det kan være utfordrende for kommunen å finne eier.

Det antas at kostnadene den enkelte båteier har ved kassering av større båter, og den lave risikoen den enkelte løper for å bli stilt til ansvar, er en del av årsakene til at noen velger å hensette eller senke båter som er i dårlig stand.

2 Båtvrak og juss

1.1 Generelt om forurensningsloven

Forurensningsloven fastsetter en generell plikt til å unngå forurensning, og forbyr forsøpling.

Formålet med forurensningsloven er å verne det ytre miljø mot forurensning og redusere eksisterende forurensning og avfall. Loven skal sikre en forsvarlig miljøkvalitet slik at forurensning og avfall ikke fører til helseskade, går ut over trivsel eller skader naturens evne til produksjon og selvfornyelse, § 1.

Forurensningsloven fastsetter prinsippet om at den som forurenser skal betale. Dette går ut på at kostnadene ved å hindre eller begrense forurensning og avfallsproblemer skal dekkes av den ansvarlige for forurensningen eller avfallet, § 2 pkt. 5.

Forurensningsloven gir myndighetene mulighet til å rydde opp i forhold der den som har forurenset ikke følger opp sitt ansvar, eller der det ikke er mulig å identifisere forurenseren.

Dersom noen etterlater en båt som er et vrak (avfall) er dette innenfor forurensningsloven §§ 7, 27 og 28, og kommunen kan pålegge opprydding ihht § 37. Kommunen er myndighet.

§ 7 Plikt til å unngå forurensning

Ingen må ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning uten at det er lovlig etter §§ 8 eller 9, eller tillatt etter vedtak i medhold av § 11.

§ 27 Definisjonen på avfall

Med avfall menes løse gjenstander eller stoffer som noen har kassert, har til hensikt å kassere eller er forpliktet til å kassere.

§ 28 Forbud mot forsøpling

Ingen må tømme, etterlate, oppbevare eller transportere avfall slik at det kan virke skjæmmende eller være til skade eller ulempe for miljøet.

§ 37 Pålegg om å rydde opp i avfall o.l. eller betale for opprydding

Kommunen kan gi pålegg om at den som har etterlatt, tømt eller oppbevart avfall i strid med § 28, skal fjerne det, rydde opp innen en viss frist, eller at han skal dekke rimelige utgifter som noen har hatt til fjerning eller opprydding.

Slikt pålegg kan også gis overfor den som har overtrådt § 35 første eller tredje ledd dersom dette har ført til at avfallet er blitt spredd. Forurensningsmyndigheten kan også gi pålegg om opprydding og fjerning til den som var eier av motorkjøretøy, skip, fly eller annen liknende større gjenstand, da det ble etterlatt i strid med § 28 eller som er eier når pålegget gis.

Har noen bedt kommunen gi pålegg om opprydding eller betaling av utgifter etter første eller annet ledd, er avgjørelsen enkeltvedtak også om pålegg ikke bli gitt.

1.2 Kommunens ulike roller

1.2.1 Kommunen som forurensningsmyndighet (Miljø og landbruk)

Kommunen er forurensningsmyndighet og har ansvar for å følge opp forsøplings- og forurensningssaker. Forurensningsmyndighetenes oppgaver er definert i forurensningsloven § 48:

§ 48 Forurensningsmyndighetens oppgaver

Forurensningsmyndigheten skal føre tilsyn med den alminnelige forurensningssituasjonen og med forurensninger fra de enkelte kilder. Forurensningsmyndigheten skal også føre tilsyn med håndteringen av avfall.

Forurensningsmyndighetene skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å motvirke forurensninger og avfallsproblemer og se til at reglene i loven og vedtak i medhold av loven blir fulgt.

I tilfeller der noen henvender seg til kommunen for å be noen rydde opp avfall eller om betaling av utgiftene til opprydding av avfall, plikter kommunen å ta stilling til henvendelsen.

To forhold må være på plass for at kommune kan kreve fjerning av et båtvrak

1. Båten må defineres som avfall. Båten må være avfall dersom forurensningsloven skal få anvendelse. Kommunen må vurdere om båten tilfredsstillende ordlyden i § 27 «Med avfall menes løseleggenheter eller stoffer som noen har kassert, har til hensikt å kassere eller er forpliktet til å kassere».
2. Båtvraket må tilfredsstillende § 7 og/eller § 28 om forurensning og forsøpling. Alle moderne fritidsbåter er mulige forurensningskilder med stort innhold av plast og kjemikalier som gradvis løser seg opp og er til «skade eller ulempe for miljøet». Mikroplast er en forurensning, i tillegg er båtvrak skjemmende.

Kommunen har ingen plikt til å ta tak i forsøplings- og forurensningssaker, men har et skjønn med hensyn til om den skal sette i gang en sak eller ikke. Dersom kommunen velger å legge bort en forsøplingssak, kan avgjørelsen påklages. Det vil si at en part kan sende en klage på kommunens avgjørelse om å ikke gjøre noe i saken. Dersom kommunen velger å legge bort en forurensningssak, kan avgjørelsen ikke påklages.

1.2.2 Kommunen som ansvarlig for akutt beredskap (Brann/IUA)

Kommunens ansvar for beredskap mot akutt forurensning er definert i forurensningsloven § 43:

§ 43, første ledd Kommunal og statlig beredskap

Kommunen skal sørge for nødvendig beredskap mot mindre tilfeller av akutt forurensning som kan inntreffe eller medføre skadevirkninger innen kommunen, og som ikke dekkes av privat beredskap etter §§ 40-42.

Er det akutt forurensning eller fare for akutt forurensning fra en båt, for eksempel fordi båten har drivstoff om bord som lekker ut eller kan lekke ut, har kommunen en plikt til å iverksette tiltak (aksjon) for å hindre, stanse og begrense forurensningen. Utlegging av lenser rundt en båt som lekker drivstoff, er et vanlig beredskapstiltak.

1.2.3 Kommunen som ansvarlig for sikkerhet på sjø (Borg Havn)

Kommunen har anledning til å gi pålegg om fjerning av fartøy eller andre gjenstander i kommunens sjøområde som er til fare eller ulempe for bruk av farvannet og havner i henhold til havne- og farvannsloven § 17. Dersom den ansvarlige ikke etterkommer pålegget eller den ansvarlige er ukjent, kan kommunen selv sørge for å fjerne gjenstanden etter § 18.

1.2.4 Kommunen som grunneier (Bygg og eiendom)

Kommunen er grunneier, og har det samme ansvaret som alle andre grunneiere i forhold til

å overholde forurensningsloven §§ 7 og 28.

Ansvar for å overholde forurensningsforskriftens § 7 og plikt til å unngå forurensning og § 28 om forbud mot forsøpling er lagt til den ansvarlige. I saker hvor båteier er kjent er det båteier som er ansvarlig. I saker hvor båteier ikke er kjent kan ansvaret falle på grunneier. Grunneieransvaret kan foreligge selv om grunneier uforskyldt har kommet opp i situasjonen. Det må utøves forvaltningsskjønn i avgjørelsen av hvem som er ansvarlig, og spørsmålet må altså avklares i den enkelte sak.

1.2.5 Kommunens skjærgårdstjeneste (Park)

Kommunens skjærgårdstjeneste rydder marint søppel i fuglereservat og i friluftsområder langs kysten. Skjærgårdstjenesten inngår i kommunens beredskap i akutt forurensning, men har ikke egen myndighet eller ansvar etter forurensningslovverket.

1.3 Kystverkets rolle

Det er kommunen som primært er forurensningsmyndighet for opprydding av større gjenstander, som skip, etter forurensningsloven § 37, andre ledd. Kystverket har imidlertid også myndighet når det gjelder skip. Grunnen til at Kystverket parallell myndighet med kommunen for opprydding av skip er at staten (Kystverket) skal kunne ta hånd om større skip. Om det er kommunene eller Kystverket som skal pålegge opprydding av store skip vil derfor avhenge av skipets størrelse, og må vurderes konkret i det enkelte tilfelle. Kommunen kan kontakte Kystverket for å avklare hvem som følger opp saker med fjerning av større skip.

1.4 Statsforvalterens rolle

Statsforvalteren er klageinstans i saker hvor kommunen som forurensningsmyndighet fatter vedtak etter forurensningsloven.

Statsforvalteren skal i tillegg føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av sine plikter, og kommunens internkontroll etter kommuneloven knyttet til disse pliktene.

1.5 Miljødirektoratets rolle

Miljødirektoratet har ansvar for å utforme, forvalte og veilede om regelverket som gjelder forsøpling og forurensning.

2 Håndtering av båtvraksaker

2.1 Vurdering av om båten omfattes av bestemmelsene i forurensningsloven

For at kommunen som forurensningsmyndighet skal kunne kreve fjerning av en båt må båten defineres som et båtvrak.

Om en båt er avfall, avhenger av om båten kan anses å være "kassert" eller om den som eier båten har til hensikt å kassere båten, jf. avfallsdefinisjonen i forurensningsloven § 27 første led. Den enkelte eiers subjektive vurdering er ikke avgjørende i vurderingen av om båten er kassert eller om de har til hensikt å kassere den. Er det tvil må kommunen foreta en konkret vurdering hvor alle relevante omstendigheter tas i betraktning, blant annet om båten fremstår som kassert ut fra plassering, art, funksjonsdyktighet og utseende. Det er verdt å merke seg at gjenstander kan være avfall selv om de har økonomisk verdi.

Alle moderne fritidsbåter er mulige forurensningskilder med stort innhold av plast og kjemikalier som gradvis løser seg opp og er til "skade eller ulempe for miljøet". Mikroplast er forurensning, i tillegg er båtvrak skjemmende.

2.2 Forurensningsmyndighetenes virkemidler

2.2.1 Forebyggende tiltak

Kommunen gjennomfører flere forebyggende tiltak i båtvraksaker:

- Informasjon til alle båthavner om hvilket ansvar eiere og drivene av båthavner har
- Tilsyn båthavner
- Informasjon på kommunens hjemmeside
- Samarbeide med andre (Oslofjorden friluftsråd, Borg havn, IUA, Elv og Hav, og lignende)

2.2.2 Pålegge den ansvarlige å gjennomføre tiltak

I forurensnings- og forsøplingssaker har kommunen myndighet til å pålegge den ansvarlige å:

- rydde opp og fjerne avfall og brukte gjenstander
- sende inn nødvendige opplysninger eller gjøre undersøkelser
- betale tvangsmulkt dersom avfallet ikke fjernes innen gitt frist
- betale refusjon for oppryddingsarbeid utført av kommunen.

I tilfeller der den som blir pålagt å rydde opp ikke følger opp innen fristen, har kommunen også myndighet til å:

- sørge for umiddelbar gjennomføring av pålegget
- benytte og skade en annen persons eiendom.

I alvorlige tilfeller og ved gjentatte overtredelser kan kommunen vurdere å anmelde saken til politiet.

2.2.3. Gi tvangsmulkt

Kommunen kan ilegge tvangsmulkt. Mulkten kan gis som en engangsmulkt, eller som løpende mulkt. Virkemidlet kan ikke ilegges som straff, men skal bidra til at pålegg etterkommes og forholdene opphører.

- Engangsmulkt– brukes i saker av alvorlig karakter, eller der det er avgjørende å gjennomføre tiltaket raskt. Effektivt virkemiddel, men er ressurskrevende da det må fattes nye vedtak dersom fristen oversittes.

Engangsmulkten størrelse settes ut fra sakens alvorlighetsgrad

Mindre alvorlig	Alvorlig	Svært alvorlig
20.000-50.0000	50.000-100.000	≥100.000

- Løpende mulkt – brukes i saker som har pågått over lang tid og engangsmulkt ikke virker, der det ikke er like avgjørende at tiltaket gjennomføres raskt, eller der en større engangsmulkt vil sette den ansvarlige ute av økonomisk stand til å iverksette tiltak i etterkant. Er ikke et like sterkt press som engangsmulkt, men den mister ikke sin effekt selv om fristen oversittes.

Engangsmulkten størrelse settes ut fra sakens alvorlighetsgrad

Mindre alvorlig	Alvorlig	Svært alvorlig
1000-2000 pr uke	3000-5000 pr uke	≥1000 pr dag

2.2.4 Rydde for den ansvarliges regning

Kommunen kan, med hjemmel i forurensningsloven §§ 74 og 76, beslutte å rydde og fjerne båtvraket selv dersom:

- den ansvarlige ikke etterkommer pålegg etter forurensningsloven § 7 fjerde ledd eller § 37 første eller annet ledd
- saken haster, og et pålegg vil forsinke gjennomføringen
- det er uvisst hvem den ansvarlige er

Det er svært sjelden at Fredrikstad kommune velger å selv rydde i båtsaker. Årsaken til dette er at:

- Å rydde opp i båtsaker er ressurskrevende. Det kommer inn mange saker hvert år, og det tar lang tid å rydde opp i hver sak.
- Å rydde opp i båtsaker er kostbart. Oslofjordens friluftsråd har estimert at det koster 11 kroner per kilo å levere en båt til godkjent avfallsmottak.
- Den ansvarlige har ofte manglende betalingsevne, og det kan ta mange år før kommunen får refusjon for oppryddingsjobben.

3 Håndtering av båtvrak i Fredrikstad

Standard prosedyre for håndtering av båtvrak følger i fire trinn.

1. Informere om ansvar

I trinnet inngår å identifisere eier og/eller grunneier, og informere disse om forbud om forsøpling og forurensning, og hva den ansvarlige forventes å foreta seg. Dersom saken ikke er umiddelbart akutt sendes det ut et formelt varsel om pålegg, i akutte faser er det anledning til å gå rett til trinn 2 uten forutgående varsel.

2. Pålegge den ansvarlige å gjennomføre tiltak

Dersom den ansvarlige ikke hindrer forsøpling/forurensning fattes det vedtak om opprydning. Det settes frist for gjennomføring, og varsles samtidig bruk av tvangsmidler dersom pålegget ikke etterkommes.

3. Bruke tvangsmidler

Forurensningsloven gir mulighet til å vedta engangsmulkt, eller løpende mulkt. Førstnevnte foretrekkes i hastesaker, og beløpet avhenger av alvorlighetsgrad, anslagsvis 30'-50.000 kroner. Sistnevnte brukes i saker som ikke er akutte, beløpet avhenger av alvorlighetsgrad, anslagsvis 1000-5000 pr uke, eller 1000-2000 pr dag.

4. Gjennomføre tiltak

Kommunen har adgang til å gjennomføre tiltak for den ansvarliges regning. Tiltaket tas i bruk som trinn fire, dersom øvrige trinn er gjennomført og har vist seg ikke å gi ønsket effekt, eller hvis saken er akutt og av alvorlig karakter.

